

Είδη/ μορφές παραλογικών συλλογισμών:

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, οι **παραλογισμοί** (ή παραλογικοί συλλογισμοί) και τα **σοφίσματα** προκύπτουν είτε «παρά την λέξιν» είτε «έξω της λέξεως».

Στην πρώτη περίπτωση (Α) η παράβαση οφείλεται στη χρήση των λέξεων ή φράσεων με διαφορετική σημασία ή σε παραλείψεις (**παραλογισμοί κατά τη μορφή**), ενώ στη δεύτερη (Β) η παράβαση οφείλεται στο νόημα των προκειμένων (**παραλογισμοί κατά την ύλη**).

Α. Παραλογισμοί κατά τη «μορφή» :

- ☑ Σε κατηγορικούς συλλογισμούς: *Παραπλανητική χρήση μεταφορικής σημασίας.*

Π.χ. Μία από τις αριθμητικές πράξεις είναι η διαίρεση. Η διαίρεση καταστρέφει τους λαούς. Άρα, μία από τις αριθμητικές πράξεις καταστρέφει τους λαούς.

Ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης ήταν Χριστιανοί πριν από το Χριστό. (Αλλά) Χριστιανοί πριν από το Χριστό δεν υπήρξαν. Επομένως, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης δεν υπήρξαν.

- ☑ Σε υποθετικούς συλλογισμούς: *παραλογισμός της άρσης της υπόθεσης (όπου στη β' προκειμένη αίρεται η υπόθεση της α' προκειμένης και προκύπτει ένα αρνητικό συμπέρασμα που είναι αληθοφανές αλλά όχι αληθές), ή της θέσης της απόδοσης (αντίστροφα).*

Π.χ. Εάν είναι Έλληνας τότε είναι Ευρωπαίος. Δεν είναι Έλληνας. Άρα, δεν είναι Ευρωπαίος.

Εάν είναι Έλληνας τότε είναι Ευρωπαίος. Είναι Ευρωπαίος. Άρα, είναι Έλληνας.

- ☑ Σε διαζευκτικούς συλλογισμούς: *Όταν δεν απαριθμούμε στις προκειμένες εξαντλητικά όλα τα ενδεχόμενα που υπάρχουν, ή δεν τα αποκλείουμε όλα εκτός από εκείνο που θα αποδεχτούμε στο συμπέρασμα ή δεν τα αποδεχόμαστε όλα εκτός από εκείνο που θα αποκλείσουμε στο συμπέρασμα.*

Πχ. Ένα ουσιαστικό της ελληνικής γλώσσας είναι είτε αρσενικού, είτε ουδετέρου γένους. Το ουσιαστικό «μητέρα» δεν είναι ούτε αρσενικού γένους, άρα το ουσιαστικό «μητέρα» είναι ουδετέρου γένους.

Οι φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών έχουν εγγραφεί ή στη Φιλολογία ή στην Ιατρική ή στη Νομική ή στη Μαθηματική Σχολή ή στη Σχολή Φυσικών Επιστημών.

Ο χ δε φαίνεται εγγεγραμμένος στα μητρώα της Φιλολογίας, της Νομικής ή της Μαθηματικής Σχολής. Επομένως, ο χ έχει γραφτεί στην Ιατρική Σχολή.

Β. Παραλογισμοί κατά την ύλη :

- ☑ Οι προκείμενες προτάσεις παρουσιάζονται ως γενικώς αποδεκτές ή αυταπόδεικτες, ενώ στην πραγματικότητα:

α) δεν είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες, αλλά βασίζονται στην εμπειρία και στην υποκειμενική θεώρηση του πομπού.

Π.χ. Αυτός ο σκηνοθέτης επιλέγει εκλεκτούς ηθοποιούς για να πρωταγωνιστήσουν στις ταινίες του. Η Μαρία πρωταγωνιστεί στην τελευταία ταινία του. Άρα, η Μαρία είναι εκλεκτή ηθοποιός.

β) έχουν οι ίδιες ανάγκη απόδειξης (δεν αποτελούν «αξιώματα» - όπως λανθασμένα παρουσιάζονται).

Π.χ. Όσοι λαοί κατοικούν σε φτωχά από φυσικούς πόρους εδάφη, είναι καταδικασμένοι σε μόνιμη πενία. Ο ελληνικός λαός κατοικεί ανέκαθεν σε τέτοια εδάφη. Επομένως, ο ελληνικός λαός είναι καταδικασμένος σε μόνιμη πενία.

- ☑ *Παρά το συμβεβηκός:* Το συμπέρασμα συνάγεται με μια αυθαίρετη γενίκευση του μερικού (ή από προκείμενες με αμφίβολο κύρος, οι οποίες στηρίζονται κυρίως σε συμπτώσεις και προλήψεις).

Π.χ. Χθες είχε συννεφιά και έβρεξε. Σήμερα έχει συννεφιά. Άρα, και σήμερα θα βρέξει.

- ☑ *Αγνοια ελέγχου:* Το συμπέρασμα συνάγεται από άσχετες προς αυτό προκείμενες, χωρίς κανένα έλεγχο πιθανής λογικής συνάφειας.

Π.χ. Ο κατηγορούμενος για κλοπή είναι άξιος σεβασμού και όχι καταδίκης, διότι είναι καλός οικογενειάρχης και υπηρέτησε την πατρίδα του ως στρατιώτης.

- ☑ *Κύκλος ή διαλληλία:* Αποτελείται από δύο συλλογισμούς όπου η απόδειξη του ενός επιχειρείται μέσα από την απόδειξη του άλλου.

Π.χ. Οι έξυπνοι άνθρωποι αντιμετωπίζουν καλύτερα τα προβλήματα. Αντιμετωπίζουν καλύτερα τα προβλήματα, διότι αντιλαμβάνονται σωστά τα πράγματα. Και τα αντιλαμβάνονται σωστά επειδή είναι έξυπνοι.

Τα βιβλία που γράφονται από προφήτες λένε την αλήθεια. Το Κοράνι γράφτηκε από τον προφήτη Μωάμεθ. Επομένως, το Κοράνι λέει την αλήθεια.